

Tegenover deze cijfers werd van andere zijde opgemerkt, dat zij betrekking hebben op een geweldigen nood-export; dat wel dat aantal runderen aan den veestapel zal moeten worden onttrokken, doch dat het gedeeltelijk kan worden uitgevoerd naar landen, waarvan wij de betaling in guldens mogen verwachten, en dat een ander deel voor de behoefte van het binnenland zal worden afgeslacht. De genoemde cijfers geven dus, althans wat de runderen betreft, geen juist beeld van de kapitaal-behoefte der uitvoermaatschappij.

Welk zal het lot zijn der houders van de schuldbrieven, wanneer deze te eeniger tijd, in weerwil van de optimistische verwachting der Regeering, mochten blijken minderwaardig te worden? De Nederlandsche Bank is daarop blijkbaar niet zoo gerust, aangezien deze voor 20 miljoen gulden door de Regeering wenschte te worden gegarandeerd.

Is de Regeering, die identiek is met de Uitvoer-maatschappij, niet nog meer tegenover de houders der schuldbrieven dan tegenover de Nederlandsche Bank moreel verplicht die houders voor de verliezen op die schuldbrieven schadeloos te stellen?

Zal de Export-Centrale obligaties ook bij publieke emistie kunnen uitgeven?

De vraag rees, of de winst der Centrale hoog genoeg zal zijn om de soliditeit dier obligaties voldoende te waarborgen.

Overigens had men in de beoogde garantie aan de Nederlandsche Bank tot een bedrag van 20 miljoen gulden geen bezwaar.

Nog wenschten eenige leden te vernemen, waarom de Regeering, zooals bekend, vroeger geen Export-Centrale wenschte en thans daarop zoo dringend aanstuurt.

Ten slotte wenschte men aan de Regeering de pertinente vraag te stellen, of de Nederlandsche Bank op dit oogenblik nog van meening is, dat het zeer wenschelijk is, dat deze wet en de Nederlandsche Uitvoer Maatschappij met al wat daaraan verbonden is, tot stand komen.

§ 7. Men vroeg of de N. U. M. het registratierecht van 2½ pct. bij de oprichting zal moeten betalen. Ook of het zegelrecht over de nominale waarde der schuldbrieven verschuldigd zal zijn, waarmede reeds een belangrijk bedrag is gemoeid.

§ 8. Waar van verschillende zijden de vrees werd geopperd, dat deze wet in hare uitwerking de productie in ons land zeer zoude belemmeren, werd nog opgemerkt, dat mede door de Regeering meer had moeten worden zorg gedragen, dat Nederland in eigen behoefte had kunnen voorzien.

Waarom was de graanproductie niet veel eerder en sterker opgevoerd? Nederland zou genoeg graan voor eigen behoefte kunnen produceeren, en dit zou mogelijk zijn geweest, zoo de graanprijzen loonend waren gemaakt. Nu hebben onze landbouwers wat anders verbouwd en zijn wij voor het graan van het buitenland afhankelijk. Ware dit niet het geval, dan zouden onze schepen grondstoffen voor onze industrie hebben kunnen aanvoeren, waardoor de nu dreigende werkloosheid zou worden voorkomen.

Thans zijn de risico's voor onze industrie vooral door den gebrekkigen aanvoer der grondstoffen zoo enorm groot, dat de toestand zal komen, dat vele bedrijven moeten worden stopgezet.

Hiertegen werd aangevoerd, dat er in ons land ongeveer 880 000 hectaren bouwland en 1 235 000 hectaren grasland zijn, en dat het niet aanging al dit grasland in bouwland om te leggen. Wel zou de graanproductie daardoor zijn verhoogd, doch het geheele bouwsysteem zou dan zijn veranderd, en het kost vele jaren om weder goed grasland te krijgen. Men wenschte in dit opzicht er der Regeering geen verwijt van te maken, dat niet meer grasland in bouwland werd omgelegd.

Artikelen.

Art. 1 b vordert een algemeenen maatregel van bestuur, dus eene regeling, waarop de Raad van State moet worden gehoord, zoodat er een waarborg voor deugdelijk werk bestaat en de handel niet alleen zal overgelaten worden aan het goeddunken van den Minister. Plotselinge veranderingen van stelsel onder den indruk van het oogenblik, bij diens Departement thans aan de orde van den dag, zullen daardoor — zoo althans hoopte men — niet meer of hoogst zelden voorkomen.

Tweede lid. De aandacht werd er op gevestigd, dat het oprichten van eene naamlooze vennootschap facultatief is gesteld. Vele leden zouden gaarne eene dwingende bepaling in de wet hebben aangetroffen. Zij meenden, dat de afwijking der bepalingen van het Wetboek van Koophandel, in dat artikel opgenomen, eveneens imperatief had moeten worden gesteld en dat ook daar ter plaatse „zal” in plaats van „kan” had moeten staan.

Laatste lid. Men vroeg of in dit artikel 1 geen rekening moest worden gehouden met kredieten in rekening-courant.

Gaarne zoude men vernemen, of de plannen van de Regeering omtrent eene te benoemen Commissie van Advies of Raad van Appèl reeds vasteren vorm hadden aangenomen, zoo ja welken.

Artikel 3. Dat deze wet niet automatisch, bijv. twee jaren na den oorlog, buiten werking treedt, achtten velen een ernstig nadeel. Nu hangt der intrekking dezer wet af van velerlei, ook van willekeurige omstandigheden, buiten verband met den tegenwoordigen, buitengewonen toestand. Er zou, meenden deze leden, wel eens eene meerderheid kunnen gevonden worden, die weigerde tot intrekking dezer wet mede te werken. Zij bleef dan ongetwijfeld van kracht, geheel tegen de bedoeling van den tegenwoordigen wetgever. Dat deze wet zoo spoedig mogelijk zal vervallen, is toch een wensch, die door de leden nagenoeg algemeen werd uitgesproken.

Aldus vastgesteld den 20sten Augustus 1917.

VAN HOLTEN TOT ECHTEN.
BOSCH VAN OUD-AMELISWEERD.
GILISSEN.
VAN LANSCHOT.
VAN HOUTEN.

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS
over het voorstel van wet tot wijziging van de artikelen
182, 183 en 186/ en tot aanvulling der Hooger-onderwijswet.
(188)

Het afdelingsonderzoek van dit wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

Bij eenige leden vond het wetsvoorstel weinig instemming omdat het huns inziens niet tot verheffing van het hooger onderwijs zal leiden. Zij vreesden, dat het wet geworden zijnde, op den duur de gymnasia zal ontvolken, omdat alsdan zij, die

Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs over het voorstel van wet n°. 188.

aan die onderwijsinrichtingen hunne opleiding genieten, twee jaren langer zullen moeten studeeren, dan zij die van de Hoogere Burgerschoolen naar de Universiteiten gaan.

Voor die vrees bestaat te meer reden daar toch wel als vaststaand mag worden aangenomen, dat, wordt dit wetsontwerp wet, de afdeelingen B der gymnasia zullen verdwijnen, zeer ten nadeele, niet alleen van de opleiding onzer aanstaande geneesheeren, maar ook van de beoefenaars van aanverwante vakken als plant- en dierkunde.

Niet alleen de leden, die meenden dat slechts aan hen, die eene geheel klassieke opvoeding hebben genoten het doctoraat toekomt, maar ook zij die van oordeel waren, dat de kennis der beginselen van de oude talen, — meer in het bijzonder van het Latijn — voor doctoren en studenten in de faculteit der wis- en natuurkunde zeer gewenscht blijft, achtten het ontvolkingsbezwaar allermintst gering. In verband met het onmiddellijk voorafgaande wees men er op dat de standaardwerken voor beide faculteiten voornamelijk in het Latijn zijn geschreven en dat dit ook in de toekomst zoo zal blijven.

Om het beoogde doel te bereiken ware het middel te vinden geweest in zoodanige reorganisatie van de gymnasia, dat de splitsing, in A en B klassen in plaats van in het 5de in het 6de studiejaar plaats had, op de wijze als door dr. J. HOEKKAAS en dr. D. P. A. VERBURG betoogd is in een stuk opgenomen in het avondblad A van de *Nieuwe Rotterdamse Courant* van 15 Juni 1917.

Deze leden achtten de incidenteele beslissing, die thans te nemen worit voorgesteld, des te minder te verdedigen, nu eene herziening van het geheele Hooger-onderwijs instituut aanstaande moet worden geacht.

Er waren leden, die erkenden, dat de opkomst der moderne cultuur eene opleiding rechtvaardigt, welke op anderen grondslag steunt dan de daarom niet minder in eere te houden klassieke.

Toch hadden ook zij er bezwaar tegen, dat eene zóó gewichtige quaestie, als bij deze wetsvoordracht betrokken, als het ware incidenteel zou worden beslist. Met hetgeen thans wordt voorgesteld is men van de zaak niet af.

Velen beoogen verder te gaan, en streven naar eene gelijkstelling van de opleiding aan het Gymnasium en aan de Hoogere Burgerschool, niet alleen voor de faculteiten der geneeskunde en der wis- en natuurkunde, maar ook voor andere faculteiten. Het is slechts de eerste stap op den weg ter verkrijging van wettelijke algeheele gelijkstelling van klassieke en niet-klassieke opleiding voor de studie in alle faculteiten. Volgens hen moet er als voorbereidende school voor de Rijks Universiteiten vrijheid van keuze zijn tusschen beide genoemde onderwijsinrichtingen, waarvan de einddiploma's gelijkelijk de poorten van de Hoogescholen moeten ontsluiten. Klassieke opleiding behoort daarvoor geen vereischte meer te zijn. Voor zoover kennis van de oude talen onmisbaar is voor het afleggen van academische examens moeten de candidaten zelf maar weten hoe zij er aan komen. De weg waarlangs die wetenschap werd verkregen is onverschillig.

De onderwerpelijke voordracht is de eerste bres in den muur die Gymnasium en Hoogere Burgerschool scheidt, en kan — men bedenke het wel — zeer verstrekkende gevolgen hebben.

Als tweede bedenking geldt dan ook, dat de, door velen ten onrechte gewenschte consequentie van het wetsontwerp is de volkomen gelijkstelling van de klassieke en de wis- en natuurkundige opleiding, eene gelijkstelling die notoir onjuist zou zijn, daar zij op de onware veronderstelling berust, dat beide opleidingen voor alle vakken dezelfde waarde hebben.

Een derde bezwaar tegen het aanhangige voorstel is dit, dat de ouders van aanstaande studenten in de geneeskunde en in de wis- en natuurkunde veelal slechts schijnbaar vrij zullen zijn in hunne keuze tusschen Gymnasium en Hoogere Burgerschool. Immers zullen de minder bemiddelden onder hen, ook

al geven zij de voorkeur aan de klassieke studie, op grond van financieele overwegingen er toch toe komen hunne kinderen naar de Hoogere Burgerschool en niet naar het Gymnasium te zenden, vermits langs dien weg de leer- en studie jaren korter zijn.

Op die wijze zal derhalve voortaan aan de klassieke studie afbreuk worden gedaan.

Mocht het ontwerp eventueel tot wet worden verheven, dan zou in ieder geval eene zoodanige hervorming van het Gymnasium onderwijs zoo spoedig mogelijk tot stand moeten worden gebracht, dat bovenbedoelde vrijheid van keuze voor de ouders niet slechts in naam maar ook inderdaad ware verzekerd.

Onder herinnering, dat al de arbeid van de Incenschakelingscommissie tot hertoe vruchteloos was gebleven, wezen andere leden er op, dat er weinig kans bestaat, dat van zoodanige hervorming voorloopig iets zal komen, terwijl inmiddels de toeloop naar de Hoogere Burgerschool — eene schier algemeen veroordeelde onderwijsinrichting — nog grooter zal worden.

Dit gevolg woog bij hen zwaar.

De voorgestelde wetswijziging werd wijders voor medicen overbodig geacht, vermits diegenen onder hen, welke thans geen universitaire examens mogen afleggen, toch langs anderen weg de bevoegdheid kunnen erlangen de geneeskundige praktijk uit te oefenen.

Niemand heeft dus nadeel bij den tegenwoordigen toestand. Wordt deze echter gewijzigd, zooals dit wetsontwerp beoogt, dan zal daarvan het gevolg zijn dat maar weinige medici een klassieke-opvoeding zullen begeeren.

Hiertegen werd echter opgemerkt, dat er onder de geneeskundigen, die niet bevoegd zijn hier te lande een doctor's titel te verkrijgen, een aantal zijn, die in den vreemde dien titel weten te verwerven, en dat het dan toch maar beter is ze daartoe alhier in de gelegenheid te stellen. Hierbij komt nog, dat, nu het radicaal van arts bereids de bevoegdheid schenkt de geneeskundige praktijk uit te oefenen, velen, die een klassieke opleiding hebben genoten en dus den doctor'stitel aan de Rijksuniversiteiten zouden kunnen erlangen, dit toch niet doen, als het ware uitgelokt door het voorbeeld van hen, die, omdat zij zoodanige opleiding niet hebben genoten, daartoe niet in staat zijn.

Het zoo in hooge mate nuttig zelfstandig, praktisch, experimenteel onderzoek, noodzakelijk voor het samenstellen eener dissertatie, blijft aldus ook thans reeds maar al te dikwijls achterwege.

Verscheidene leden echter konden zich met dit voorstel van wet vereenigen. Zij juichten het voorstel toe omdat het voor personen, die werkelijk wetenschappelijk zijn aangelegd en die in staat zullen zijn op het gebied van wetenschap wat te praesteeren, de mogelijkheid openen zal te promoveeren en zodoende een titel te verkrijgen, waarop zij op grond van hunne wetenschap alle aanspraak kunnen doen gelden. Van de totstandkoming van dit wetsontwerp zal het gevolg zijn dat er veel tijd gewonnen wordt door die jongelieden, die de kennis der oude talen niet direct door hun toekomstig beroep behoeven, een tijd, die in verband met dat beroep nu vrucht dragender gemaakt kan worden. Werd dit ontwerp niet tot wet verheven, dan zou, vreesden deze leden, de thans geldende regeling nog lang blijven bestaan, hetgeen zij zeer zouden betreuren.

Ook voerden deze leden aan, dat men toch niet uit het oog moet verliezen, dat onze aanstaande medici en zij, die in de wis- en natuurkunde studeeren, aan de universiteiten een en dezelfde studie volgen, onverschillig of zij 't gymnasium hebben afgehoopen of niet; zoodat tegen het verlenen van den doctor'stitel, ook aan hen die het gymnasium niet hebben bezocht, geen gegrond bezwaar kan bestaan.

Deze leden vonden steun voor hunne opvatting in het feit, dat, onder meer, alle senaten van onze universiteiten zich vóór dit wetsontwerp hebben verklaard.

Door enkele leden werd instemming betuigd met den inhoud van de opstellen van dr. A. C. J. VAN GOOR, getiteld „Het Jus promovendi en de Biologische Natuurwetenschap”, waarvan exemplaren aan de leden dezer Kamer zijn toegezonden.

Eenig artikel.

Werd het eenerzijds toegejuicht, dat voortaan de in het eerste lid van art. 132 der Hoogeronderwijswet bedoelde geheele of gedeeltelijke vrijstelling zal worden uitgebreid tot de diploma's of getuigschriften, afgegeven door instellingen van onderwijs in de koloniën en overzeesche bezittingen van het Rijk, anderzijds werd er op gewezen dat, al wilde men om redenen van utiliteit zich tegen bedoelde uitbreiding niet verzetten, er toch wel eenig gevaar dreigt, dat minderwaardigen de in art. 130 der wet genoemde doctoraten zullen verkrijgen, naardien het niet voor tegenspraak vatbaar is, dat het aan voorzegde instellingen genoten onderwijs op lager peil staat dan het hier te lande gegeven onderwijs.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 20sten Augustus 1917

VERHEIJEN.

HAFMANS.

DE VOS VAN STEENWIJK.

D'AUMALE VAN HARDENBROEK.

VAN DER FELTZ.

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN
RAPPORTEURS over het ontwerp van wet houdende
bepalingen betreffende het behoud en de onteigening
van bosschen en andere houtopstanden. (194)

Het afdelingsonderzoek van dit wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

Verscheidene leden konden zich met de strekking van dit voorstel van wet goed vereenigen, doch slechts uit overweging, dat de zeer bijzondere omstandigheden, waaronder wij leven, noodmaatregelen wettigen. Ware dit niet het geval, dan zouden zij zich zekerlijk verzetten tegen een zóódanige inperking van het beschikkingsrecht der eigenaren van bosschen als dit wetsontwerp bevat. Zij waren echter van meening, dat het thans ten spoedigste tot wet diende te worden verheven. De aanneming mag, huns inziens, geen dag worden uitgesteld, en om distributie van hout mogelijk te maken, en om ontbossching van het land te voorkomen.

Deze leden toch waren van oordeel, dat in sommige streken het kappen van opgaand en voornamelijk van onrijp hout zóódanige afmeting heeft aangenomen, dat een ingrijpen van de Regeering gewenscht is te achten, en mitsdien steun verdient.

Vele andere leden hadden echter ernstige bezwaren tegen de voordracht. Daartoe heeft ook bijgedragen de overhaaste

wijze, waarop zij is ontworpen en daarna in de Tweede Kamer is behandeld.

Het had bij hen niet weinig verwondering gebaard, dat, — waar blijkens de onder dagteekening van 4 Juli l.l., n°. 52328, afd. H. door den Minister tot de burgemeesters gerichte circulaire, (te vinden in de *Staatscourant* van dien-zelfden datum), Zijne Excellentie op de daarvoor aangevoerde gronden niet voornemens was het brandhout onder de brandstoffendistributie te brengen, of daarvoor eenige andere algemeene distributieregeling te treffen, overtuigd als hij zich verklaarde, dat de toepassing van eene dergelijke regeling praktisch geen voldoende resultaten zou opleveren, — nevensgaand wetsontwerp bereids bij Koninklijke boodschap van 21 Juli d. a. v., dat is slechts 17 dagen later, aan de Tweede Kamer was ingezonden.

Van waar, vroeg men, die plotselinge keer in 's Ministers zienswijze?

Wat is er tusschen genoemde data geschied, dan wel Zijner Excellentie bekend geworden, dat zijn inzicht zoo schielijk deed veranderen? De Minister is toch niet geweken voor den aandrang van zekere zijde op hem uitgeoefend, voor tendentieuze berichten in de schijnbaar minder wel ingelichte pers?

In de Memorie van Toelichting wordt de indicie van het wetsontwerp verdedigd op grond, dat:

1°. door te veel vellen de aanwezige houtvoorraad te sterk wordt aangesproken;

2°. het natuurschoon in vele gevallen wordt benadeeld;

3°. bosschen worden geveld, welke daarvoor nog niet rijp zijn.

Zijne Excellentie nu wenscht de bevoegdheid te erlangen:

a. deze misbruiken te keeren;

b. hout te onteigenen om het te doen vellen in het algemeen belang.

Reeds aanstonds verklaarde men er prijs op te stellen volledig en nauwkeurig te worden ingelicht omtrent de navolgende vragen:

1°. Hoeveel Hectaren bosch waren er midden Juli ll., naar de meening des Ministers, te veel geveld?

2°. Hoeveel Hectaren waren toen, ofschoon daarvoor niet rijp, toch geveld?

3°. Op welke plaatsen was het natuurschoon benadeeld en in welke mate?

Dat de Minister niet over voldoende gegevens zou beschikken om deze vragen te beantwoorden, werd natuurlijk uitgesloten geacht, gelet op de voor de indiening der voordracht in de Memorie van Toelichting aangevoerde motieven.

Tegen het betrekken van de zorg voor behoud van het natuurschoon in dit wetsontwerp bestond bij verscheidene leden overwegend bezwaar. Immers achtten zij het niet voor tegenspraak vatbaar, dat het er bij deze voordracht eigenlijk om gaat, dat Zijne Excellentie de beschikking krijgt over eene voldoende hoeveelheid hout ter voorziening in de behoefte aan brandstoffen, mijnhout, heipalen of werkhout.

Voor zoover noodig waren de leden hier aan het woord gansch bereid hunne medewerking daartoe te verleenen.

Want al betwijfelde men of de behoefte aan mijnhout, heipalen en werkhout groot is, men wenschte den Minister te dezen op geenerlei wijze te beknibbelen, en, evenals ten aanzien van de voorziening in de behoefte aan brandstoffen, Zijne Excellentie met de grootst mogelijke bereidwilligheid te gemoet te treden.

Maar hiermede staat bewaring van het natuurschoon in geenerlei verband; met het doel, met de kern van de wet heeft zij niets te maken. Regelingen betreffende de instandhouding van bosschen en de bescherming van het natuurschoon behooren in eene Algemeene Boschwet thuis, maar daarover moet